

FOLDER

BEÏNVLOEDINGSSTRATEGIE BREDE TOEPASSING BOUWEN MET NATUUR BIJ BEEKWATERSCHAPPEN

Bouwen met Natuur (BmN) maatregelen worden toegepast bij beekherstelprojecten om waterdoelen (KRW, waterberging en waterconservering) in beeksystemen te realiseren. BmN maakt gebruik van natuurlijke processen. De maatregelen sluiten aan bij de natuurlijke kenmerken van het watersysteem, waarbij het stroomgebied en de watersysteembenadering centraal staan. Steeds meer projecten laten zien dat toepassen van Bouwen met Natuur succesvol is en bijdraagt aan maatschappelijke doelen. BmN wordt in diverse waterschappen toegepast, toch hangt de toepassing af van individuele ambitie, ervaring en durf. Het is geen gewoontegedrag, zoals het verbeteren van de doorstroming. Wateroverlast in 2016, (mogelijke) reacties van stakeholders en angst voor het onbekende zijn een hindernis voor toepassing van BmN.

In deze brochure laten we zien hoe je BmN van mooie initiatieven van voorlopers naar de nieuwe standaard van het waterschap kunt brengen. We geven een overzicht van strategieën die ingezet kunnen worden om BmN tot gewoontegedrag te maken bij de waterbeheerders. Er is een analyse gedaan naar de doelgroepen, gewenst gedrag, motieven en weerstanden die een rol spelen bij het toepassen van BmN. Dit geeft de basis van de onderstaande aanpak.

De voorgestelde strategieën worden uitgewerkt tot een BmN actie- en communicatieplan, maar kunnen nu al worden gebruikt door BmN-specialisten, beleidsmakers, bestuurders, communicatiemedewerkers en BmN betrokkenen van STOWA.

DOELGROEP EN GEWENST GEDRAG

We beschrijven vier doelgroepen die essentieel zijn voor het implementeren van BmN, voor deze doelgroepen is het toepassen van BmN nog niet de gewenste 'gewoonte'. Onze doelgroep betreft vooral de waterbeheerders omdat zij veelal een initiërende rol kunnen hebben. Het gaat om managers, bestuurders, projectleiders, specialisten, beheerders en onderhoudsmedewerkers. Gedragsverandering gaat het beste als je scherp voor ogen hebt welk gedrag je graag zou zien.

Om dit te realiseren moeten de genoemde doelgroepen hun gedrag op sommige punten aanpassen. Het gedrag dat STOWA graag van deze groepen ziet is:

- 1 BmN opnemen in opdrachten, programma's, ontwerpen, beleid en adviezen;
- 2 BmN goed uitvoeren, dan wel toezien op de juiste uitvoering van BmN;
- 3 Uitleggen aan stakeholders en aan de eigen organisatie wat BmN is, waarom het waterschap het toepast en wat het betekent voor de betrokkenen.

MOTIEVEN EN WEERSTANDEN OM BmN TOE TE PASSEN

De reden dat de doelgroep nog niet het gewenste gedrag vertoont heeft te maken met weerstanden en motivatie. Het effectief bereiken van de waterschapsdoelen blijkt voor alle groepen een belangrijke motivatie. Het moet inhoudelijk kloppen de voor- en nadelen moeten goed in beeld zijn. BmN opnemen in een opdracht geeft rugdekking en het gevoel dat het management het wil. Als de omgeving erom vraagt is het nog beter.

Persoonlijke ervaring met BmN, concreet weten wat je moet doen in opdrachtbeschrijving, ontwerp en onderhoud motiveert ook. Tenslotte is het van belang dat de groepen het gevoel hebben dat BmN heel normaal en gangbaar is.

Angst, onzekerheid en het idee dat BmN een risico is, zijn hindernissen voor allen. Er zijn geen garanties en resultaten zijn niet direct zichtbaar. Ook is er onbekendheid en kennisgebrek met betrekking tot het concreet toepassen van BmN bij meerdere groepen. BmN breekt met de traditie om de doorstroming van het watersysteem te bevorderen en het watersysteem er netjes uit te laten zien. Daarvoor is een onderbreking van gewoontegedrag nodig.

Voor beheerders en onderhoudsmensen is ook het resultaat zelf een hindernis. BmN geeft bij maaien bijvoorbeeld een 'half af' gevoel. Dat ziet er slordig uit en daar worden waterbeheerder buiten op aangesproken door stakeholders. Er zijn mogelijk ook praktische bezwaren zoals extra kosten door extra tijdsbesteding en mogelijk zijn de machines niet altijd geschikt voor de werkzaamheden die bij BmN komen kijken.

BENODIGDE MAATREGELEN

Geen waterbeheerder is hetzelfde. Weerstanden en motieven zijn verschillend per persoon en hangen samen met de aard van het beestje, om het in BmN termen uit te drukken. Evengoed is er uit de analyse van de verschillende doelgroepen wel een generieke aanpak te halen. Vier type maatregelen, die aansluiten bij motieven en inspelen op weerstanden, zijn hier toe te passen:

- Statement en rugdekking;
- Feiten op een rij zetten;
- BmN normaal maken;
- Kennis en ervaring versterken.

Statement en rugdekking is nodig omdat managers, specialisten, beheerders en onderhoudsmedewerkers nu risico moeten nemen of het gevoel hebben dat ze risico nemen om BmN toe te kunnen passen. Ze kunnen kritiek krijgen van bestuur, management, collega's en van belanghebbenden in de omgeving. Dat remt de toepassing van BmN. Het moet helder zijn dat BmN onderdeel is van het reguliere ontwerp en beheer.

Het kan goed werken als per waterschap een statement wordt gegeven en een verankering in concreet beleid en waar nodig in de legger. Een dergelijke statement moet worden aangegrepen als een breuk met het verleden waarin de afvoer van water centraal stond. Dit is een verandermoment voor de manier waarop beheer en onderhoud wordt uitgevoerd. Het is handig als dit verandermoment samenvalt met bijvoorbeeld het maken van de maaiplanning in het najaar of aan het begin van het maaiseizoen.

*'Als beheerder heb je het gevoel dat je het nooit goed doet.
De ecoloog zegt dat je teveel hebt weggehaald, de boeren
zeggen dat je te weinig hebt weggehaald'*

In het ideale geval is niet BmN het vertrekpunt voor ontwerp en beheer, maar is duurzaam waterbeheer het uitgangspunt voor alle activiteiten van het waterschap. Duurzaam waterbeheer is dan de default en past op alle activiteiten. Het is vervolgens van belang om dit te vertalen naar diverse vraagstukken en situaties. Daarmee is het legitiem en logisch dat je BmN overal benut waar mogelijk.

BmN hoort in concrete opdrachten aan de medewerkers. Daarmee is de medewerker niet persoonlijk verantwoordelijk voor de consequenties. Op de website van het water-

schap moet BmN worden toegelicht en medewerkers in het veld moeten een verhaal hebben, bijvoorbeeld op papier in de vorm van een flyer voor de omgeving.

BmN kan in sommige situaties zorgen voor meer wateroverlast. Maar het levert veel op voor natuur en vaak is het goedkoper dan conventionele maatregelen. Die balans is van belang en alle lagen van de organisatie moeten dit uitdragen, zeker als er een keer wateroverlast is. Rugdekking is ook nodig in relatie tot provinciale subsidies voor projecten waar BmN wordt toegepast.

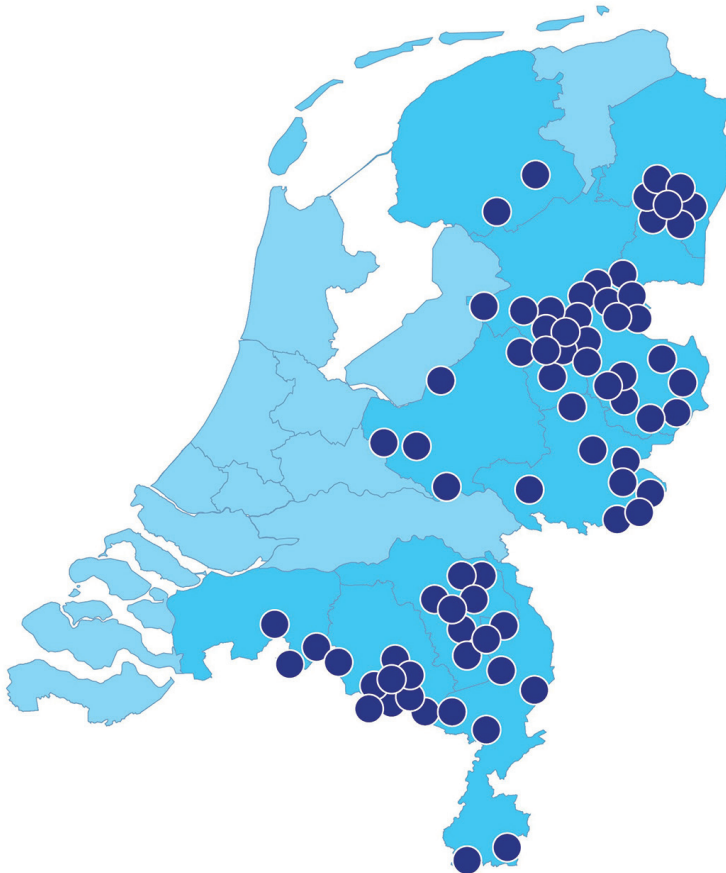
'In het begin zeiden de boeren 'Je bent gek'. Nu zijn ze er aan gewend'

Feiten op een rij zetten is van belang omdat er veel onduidelijkheden zijn over BmN en over BmN-mogelijkheden binnen het eigen waterschap. Dat geeft onzekerheid in alle rollen. Het is ook van belang om de feiten op een rij te hebben binnen het eigen waterschap, bijvoorbeeld in een factsheet. Dat hoeft niet op detailniveau, maar het is van belang om te weten wat ongeveer mogelijk is. Eventueel kan dit specifiek worden gemaakt voor de omgeving waar BmN wordt gebruikt (bijvoorbeeld in natuur of landbouwgebieden). Modelberekeningen maken duidelijk wat de opstuwung is of wat de stroomsnelheid wordt. Natuurlijke processen zijn echter moeilijk te voorspellen. Ervaringen met overdimensionering en het opnemen van onvoorziene uitgaven past hier ook bij. Ook moet helder zijn wat je kunt doen als er onverhoopt toch iets mis gaat, de zogenaamde noodklep. Naast inhoudelijke aspecten zijn hierbij ook de financiële (onder andere kosten en kosteneffectiviteit) en juridische feiten van belang, waaronder de mate waarin BmN past bij provinciale subsidies. Een voorbeeld van 'feiten op een rij zetten' is het ontwikkelde '[kennisoverzicht kleinschalige maatregelen](#)', waarin de kennis over BmN is gebundeld en de '[DeltaFact Bouwen met natuur](#)'.

Het normaal maken van BmN zal ertoe leiden dan BmN geen bijzondere maatregel is, maar een hele logische en normale maatregel die iedereen kan toepassen. Dan voelt het niet meer vreemd om een blok niet te maaien of om een houtpakket in de beek te leggen. BmN normaal maken kan je doen door bijvoorbeeld te laten zien waar BmN al op vele plekken in meerdere waterschappen wordt toegepast en dit uit te vergroten, bijvoorbeeld met een kaart die veel betrokkenen zien. Ook in taal en verwoording van BmN moeten we aandacht geven aan het normale karakter dat we willen uitstralen.

Kennis en ervaring versterken is van belang omdat de betrokkenen een handelingsperspectief moeten hebben zodat ze hun gewenste gedrag kunnen uitvoeren en daardoor kunnen versterken. Het kan gaan om werkinstructies en cursussen voor (nieuwe) medewerkers, voorbeeldprojecten, een verhaal van een ecooloog, het STOWA boekje 'Kennisoverzicht kleinschalige maatregelen in Brabantse beken' en de DeltaFact Bouwen met Natuur. Het beste werkt een persoonlijke ervaring in een project bij het eigen waterschap. Het is van belang dat niet alleen ecologen aan het woord komen. Als je onderhoudsmedewerkers wilt meekrijgen dan laat je het beste andere onderhoudsmedewerkers vertellen wat gewenst en mogelijk is. BmN kan onderdeel zijn van een bredere cursus duurzaam onderhoud en beheer.

PROJECTEN BOUWEN MET NATUUR

stowa

STICHTING
TOEGEPAST ONDERZOEK WATERBEHEER

stowa@stowa.nl www.stowa.nl

TEL 033 460 32 00

Stationsplein 89 3818 LE AMERSFOORT

POSTBUS 2180 3800 CD AMERSFOORT

